

Eija-Riitta
KORHOLA

Ilkeitä ongelmia

TARINOITA POLITTIKASTA

TAMMI

Eija-Riitta Korhola

ILKEITÄ
ONGELMIA

Tarinoita politiikasta

TAMMI

HELSINKI

© EIJÄ-RIITTA KORHOLA JA TAMMI 2020

TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ

ISBN 978-952-04-0858-9

PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Lukijalle.....	9
Miten minä tänne jouduin.....	14
Miten vihreä pettyi aatteeseen.....	29
Bryssel, meillä on ongelma	47
Kun sattuma pelasti metsäteollisuuden.....	67
Tupakkaa vai lakupiippuja?.....	76
Kokoomuslainen kapitalisti – millainen?.....	88
Liitto eron partaalla.....	101
Kreikkalainen näytelmä	113
Meillä on ilkeitä ongelmia.....	136
Huolellisuusvelvoite.....	150
Chop chop.....	161
Armoa	172
Pakolaiskriisi – vakava vuosikatsaus.....	182
Suomi Venäjän vieressä.....	207
Brexit – tarina onnettomasta rakkaudesta.....	219
Päästökauppanainen	235
Purista kivistä vettä.....	267
Ydinvoimakiima.....	281
Vakavin ongelmamme: energia	306
Miten tuulivahinko tapahtui.....	316
Mielikuvaenergiaa ja ideologista sähköä	337
Lantadilemma	350
Ilmastonarratiivi	355
Ilmastotieteen ja politiikan mutkikas suhde.....	367

Climategate – saiko ilmastotiede kolhun?.....	376
Päänsisäinen totalitarismi	395
Miksi en suostu ilmastoahdistukseen.....	403
Viitteet	421

*Ihmisen kyky oikeudenmukaisuuteen
tekee demokratian mahdolliseksi, mutta
hänen taipumuksensa
epäoikeudenmukaisuuteen
tekee sen välttämättömäksi.*

REINHOLD NIEBUHR

Öljy ja totuus nousevat pintaan.

ESPANJALAINEN SANANLASKU

*Totuus tulee esiin nopeammin virheestä
kuin hämmennyksestä.*

SIR FRANCIS BACON

Lukijalle

Poliitikon tärkein vastuu on ajatella lahjomattoman vapaasti.

Nuorena filosofianopiskelijana mietin toisinaan, mikä minusta isona tulee. Se oli hyvä kysymys, sillä kukapa filosofeja palkkaisi. Yhden asian tiesin aivan varmasti: poliitikoksi en ryhtyisi. Ajatus itsestäni huojumassa jossain kauppaokeskuksessa tai torilla mikrofonin varressa löysiä puhuen oli niin pelottava ja vastenmielinen, että jos olisin nähnyt sellaisen kuvan itsestäni ennakkoon, olisin kohteliaasti pyytänyt saada palauttaa elämäni takaisin. Vielä pahempaa oli se, mitä poliitikoista ajattelin: maireita, amebamaisia olioita, jotka ovat keskittyneet miellyttämään mahdollisimman monia samaan aikaan, mikä tekee heistä kieroja kuin korkkiruuvit. Koska he eivät uskalla ottaa riskiä hylätyksi tulemisesta, he skannaavat alituisesti yleistä mielipidettä ja asettuvat turvalliseen keskikohtaan. He ovat mestareita puhumaan sanomatta mitään. Lausepatteristolla ”näin on”, ”onko näin?” ja ”senhän sanoo järkikin” he kahlaavat ihmismassojen läpi hyvällä menestyksellä. Heidät kaikki voi ostaa puolelleen, kun vetää oikeista naruista.

Se ei mene niin. Nykyään ajattelen, että juuri poliitikko voisi olla tuon kuvauksen täydellinen vastakohta ehkä

enemmän kuin kukaan muu. Juuri hänellä on siihen varaa. Tai pitäisi olla.

Kun tapaan firmojen ja järjestöjen edustajia, huomaan, että heillä on useimmiten kädet sidotut tavalla tai toisella. Se on ymmärrettävää, enkä sitä moiti, tämä on vain havainto. Ei kehitysyhteistyöjärjestön työntekijä voi tulla johtopäätökseen, ettei avusta ole mitään hyötyä. Ei papilla ole varaa todeta, ettei Jumalaa taidakaan olla. Ei vapaaajattelijoiden sihteeri saa havahtua, että Hän on sittenkin. Ei tuulivoimalobbarin sovi pettyä tuulivoiman surkeaan tehoon eikä ydinvoimalobbarin menettää luottamusta turvajärjestelmiin. Ammatillisten rajoitteiden vuoksi edes normaali rehellisyys ei aina ole mahdollista: jos paperiteollisuuden edustaja lausuisi julki, kuinka järkyttävän kalliiksi seuraava direktiivi heille tulee, hän aiheuttaisi rehellisyydellään kurssisyöksyn.

Sen sijaan poliitikon tulisi kyetä sanomaan kaikki se, minkä hän havaitsee ja mikä vetoaa hänen oikeustajuunsa ja omaantuntoonsa. Silläkin uhalla, että viestistä ei pidetä. Kansa on hänet tehtäviinsä äänestänyt, palkannut ajattelemaan vapaasti ja rehellisesti.

Yksi tärkeä osa poliitikon vastuuta on, että hänen pitää voida muuttaa mieltään, jos uusi tieto kumoaa vanhat olettamukset. "When the facts change, I change my mind. What do you do, Sir", perusteli talousguru Keyneskin¹ oikeuttaan tulla uusiin johtopäätöksiin.

On olennaisen tärkeää kyetä erottamaan arvot ja mielipiteet. Poliitikko ei voi vaihtaa arvojaan menettämättä uskottavuuttaan, mutta mielipiteitään hänen pitääkin kyetä muuttamaan. Se ei ole takin kääntämistä vaan hereillä oloa muuttuvassa maailmassa. Jos haluaa pitää kiinni arvois-

taan, on nimenomaan kyettävä päivittämään käsitystään hyvästä yhteiskunnasta. Keinot ovat vaihtotavaraa, arvot eivät. Ehkei ole edes viisasta valita kiinteästi puoltaan, olla pysyvästi liberaali tai konservatiivi. Yhteiskunta on jatkuvassa kehitystilassa, ja kulloinenkin tilanne ratkaisee sen, tarvitaanko muutosvoimia vai säilyttäviä voimia.

Elämä kuljetti ja pani nielemään nuoruuteni päätöksen – mutta kaipausta olla vapaa ja lahjomaton se ei vienyt. Joskus vapaus on tarkoittanut sitäkin, että olen tehnyt valintoja omaksi tappiokseni, vaikkapa olemalla jotakin mieltä epäsuotuisaan aikaan. Saatan tietenkin erehtyä pahasti. Sekin seikka, että ihminen on taitava huijaamaan itseään, mahtuu maailmankuvaani. Mutta mitä paremmin sen tiedostaa, sitä enemmän on toivoa.

Lähiaikoina saatamme kohdata suuria haasteita. Yhteinen arvomaailma ei enää liitä meitä yhteen samalla tavalla kuin menneinä vuosikymmeninä ja vuosisatoina. Euroalue on hauras, olemme jo vuosia eläneet kuilun partaalla – tai kuin kananmunan kuorella, jonka alta sisus on valunut pois. Euroalueen kyky vastata kriiseihin ja taantumisiin on heikentynyt, ja jäsenmailla on velkaa enemmän kuin koskaan. Euroopassa puhutaan zombiutuneista pankeista ja zombiutuneista yrityksistä; ylivelkaantuneet eivät tulisi kestäämään uutta taantumaa. Samaan aikaan kun epävakaa taloustilanne luo haasteita, EU ajaa itselleen tiukkaa yksipuolista ilmastopolitiikkaa, jossa muun maailman vapaa- matkustamisen riski – ja sitä myöten kokonaispäästöjen kasvu – on ilmeinen.

Vuoden 2019 alussa julkaistiin henkilökohtaiset muistelmani *Kuolemaa nopeampi – lähikuvia elämästä*. Kustantaja halusi myös toisen kirjan. Tämä on erilainen, mutta yhtä

rohkea teos. Kerron millaiset europolitiikassa koetut asiat myllersivät poliittiset mielipiteeni ja miksi palasin Brysselistä erilaisena.

Ehdin olla meppi kahdella vuosituhannella ja kahdella vuosisadalla, kolmella vuosikymmenellä – ja teoriassa vielä neljännelläkin, jos satun nousemaan varapaikaltani takaisin parlamenttiin. Tänä aikana maailma ja EU ovat mullistuneet täysin. Aloittaessani europarlamentissa kuvittelin, että se olisi merkittävä arvokeskustelun foorumi. En oletanut talolla olevan valtaa. Nyt ajatus hymyilyttää. Parlamentissa ei juuri keskustella, mutta valtaa siellä on, jopa liikaa. Direktiivejä syntyy liukuhihnalta. Suuri määrä päällekkäistä, toistaan kumoavaa ja häiritsevää lainsäädäntöä kasvatti minusta kriittisen.

Kuka valtaa käyttää? Mepitkö? Ymmärtävätkö he, mitä ovat päättämässä? Tehdessämme ensimmäistä päästökauppadirektiiviä käsitin, miten suuren rakenteellisen muutoksen se aiheuttaa eurooppalaisessa teollisuus- ja energiapolitiikassa. Samalla käsitin myös, että vain noin prosentti parlamentin 632² jäsenestä ymmärsi edes suunnilleen, mistä direktiivissa oli kyse ja olisi ollut kykenevä omin sanoin selittämään asian.

En silti usko yksinkertaistukseen ”missä EU, siellä ongelma”. Ei EU-ero meitä pelastaisi. Oikeastihan pitäisi sanoa ”missä ihminen, siellä ongelma”. Tarvitsemme hyvää yhteistyötä, ja EU pystyikin vuosikymmenten ajan arvokkaalla tavalla vakauttamaan rauhaa ja taloutta. Mutta mitä sitten tapahtui? Kuka kaappasi agendan? Miksi politiikka on nykyään rikki?

Vastauksia, tai edes tarkentavia kysymyksiä haen tässä kirjassani. Puen sanoiksi ilmiöitä, tarinoita ja taustoja siitä

maailmasta, johon europoliitikkona jouduin ottamaan osaa. Nämä eivät ole poliittiset muistelmat siinä mielessä, että ne kuljettaisivat lukijaa aikajanaa pitkin selvässä järjestyksessä. Sen sijaan nostan muutaman keskeisen ilmiön esiin ja yritän tunnistaa poliittisia virheitä – onhan sekin jotain.

Elämme nyt aikoja, jolloin informaation valtava määrä aiheuttaa kaaoksen tunteen. Joskus ihmiskunnalla oli pulaa tiedosta; nyt niin ei ole. Tietoa on liikaa, mutta liian vähän on niitä, jotka osaavat tehdä johtopäätöksiä, ja niitä, jotka osaavat tehdä päätöksiä johtopäätösten perusteella. Kaoottinen aika huutaa vahvaa johtajaa, mutta kuten on nähty, vahva johtaja ei välttämättä vähennä kaaosta.

Filosofi Sir Francis Baconin sanoin ”totuus tulee esiin nopeammin virheestä kuin hämmennyksestä”. Tämä oli hänen tieteellisen metodinsa lähtökohta. Umpimähkäisyys ei johda eteenpäin; sen sijaan voi auttaa, että edes tunnistetaan virheitä. Se on totuuden ensisato.

Helsingissä 16. joulukuuta 2019

Eija-Riitta Korhola

Miten minä tänne jouduin

Kun heinäkuussa 1999 katselin kotonani Helsingin Etelä-Haagassa televisiouutisia, siellä näytettiin kuvituskuva Euroopan parlamentin istuntosalista ja todettiin, että parlamentti kokoontuisi ja järjestäytyisi Strasbourgissa seuraavalla viikolla. Muistan vieläkin kohinan päässäni, kun ymmärsin näkemäni. Olin katsellut uutista hajamielisen välinpitämättömänä, mutta sitten hätkähdin: tosiaan, tuohan itse asiassa koskee minua. Olen menossa juuri tuonne, minulla on lentolippu jo ostettuna. Juuri tuohon taloon minä vaaleissa muljahdin. Elämäni ensimmäisissä vaaleissa olin joutunut heti politiikan huipulle.

Senkin muistan, kun astuin ensimmäisen kerran suureen täysistuntosaliin. Katselin nimeäni epäuskoisena istumapaikkani edessä olevalla pöydällä ja mietin, että tämän täytyy olla erehdys ja se korjataan varmaan pian.

En ollut ainoa, joka ei uskonut silmiään. Parlamentin käätykaulaiset, frakkiin pukeutuneet virkamiehet tulivat ilmoittamaan minulle tuon tuostakin kohteliaasti, että tässä salissa saavat olla vain parlamentin jäsenet, eivät avustajat. ”Juuri näin, eikö olekin hienoa”, sanoin ja näytin badgea, kulkukorttiani. He nolostuivat ja pyysivät anteeksi nelikympiseltä madamelta.

Mutta miten jouduin tuon pöydän ääreen? Se oli ammatti, josta en ollut ikinä haaveillut. Paitsi lapsena televisiota katsellessani: poliitikkojen pöydällä oli aina limsaa, ja vaikka tuolloin katsottiin mustavalkotelevisiota, erotin selvästi pullojen olevan erisävyisiä – sitä saisi siis ottaa useampaakin lajia. Oman pulloni sain vain kerran viikossa lauantaiaunaan mentäessä. Oli juhlavaa käydä autotallissa valitsemassa Mallasjuoman limsakorista Appelsiini-, Ananas-, Sitruuna- tai Veriappelsiinipalmaa, Sitruunasoodaa tai King Kolaa saunaan varten. Poliitikot saisivat niitä joka päivä.

En tarkoita, etteivätkö yhteiskunnalliset asiat olisi kiinnostaneet minua. Päinvastoin kiinnostivat kovastikin, mutta vain katsomosta käsin, sillä olin ujo ihminen ja jotenkin kuvittelin, että niin kuuluukin olla. Olin kuitenkin innokas politiikan seuraaja, koska meneillään oli jotakin todella jännittävää. Muutama rohkea poliitikko herätti kiinnostukseni kekkospelon ankeuttamassa Suomessa. Suomettuneisuudesta alettiin puhua ja Kekkoselle ilmaantui haastajia presidentinvaaleissa 1978 – niissä, joissa pääsin ensimmäisen kerran äänestämään. Haastajat olivat pienpuolueista, mutta olihan sekin jotain. Kekkonen oli kesyttänyt melkein kaikki puolueet ja tehnyt aikuisista miehistä päkiäastuntaa harjoittavia seuraneitejä. Melkein. Lukiolaisena kävin paikan päällä ihmettelemässä aina, jos rohkeat poikkeusyksilöt osuivat puhujamatkalle kotikaupunkiini Lahteen. Oli se sitten kristillisten Raino Westerholm tai perustuslaillisen kansanpuolueen Jori C. Ehrnrooth tai Kullervo Rainio, halusin olla läsnä paikan päällä aistimassa, miltä rohkeus näyttää ja tuoksuu. Samaan rohkeiden joukkoon laskin myös Tuure Junnilan ja muuta-

man muun. Vapaiden ja lahjomattomien ihmisten karisma lähietäisyydeltä on aina oppimiskokemus.

Sanomalehtien lukeminen oli avannut silmäni huomamaan, miten paljon uutinen taipuu: kun *Uudessa Suomessa* luki ”Taistolaiset hulinoivat Kaivopuistossa”, sama tapah-tuma kuvattiin *Kansan Uutisissa* otsikolla ”Poliisi pamputti nuoria Kaivopuistossa”. Leikkasin nämä uutiset talteen, liimasin ne leikekirjaani ja otin opikseni, miten eri tavoin voi sanoittaa mielenosoituksen USA:n suurlähetystön edessä. Näin luodaan maailmaa, sanoilla viekastellen. Kie-len valtaan ja viettelyksiin minä halusinkin perehtyä, eikä ole kovin hämmästyttävää, että opiskelualakseni valikoitui lopulta teoreettinen filosofia. Opiskelin ensin Itävallassa Wienin yliopistossa, ja tuolloin aloin tarkkailla eurooppa-laista politiikkaa. Tajusin, etten ollutkaan erikoinen, vaan erikoinen oli ollut seitsemänkymmentäluvun Suomi. Olin tyyppillinen eurooppalainen kristillisdemokraatti, totalita-rismeja vieroksuva vapaudenrakastaja.

Poliitikoksi ajauduin vahingossa, kun lupauduin neli-kymppisenä ehdokkaaksi elämäni ensimmäisiin vaaleihin keväällä 1999. En ensin ollenkaan innostunut pyyntöön euroehdokkuudesta: vierastin puoluetta, jonka katsoin nimellään omineen kristillisyyden epäreilusti. En halunnut kokoussaleihin pitkästymään, sillä elämäni oli kivaa. Mat-kustimme Kuustosen Mikon kanssa kehitysmaissa tehden tv-sarjaa naisten elämästä. Kirjoitin lehtijuttuja avustaen muun muassa *Helsingin Sanomia*, *Suomen Kuvalehteä* ja kirkollisia lehtiä, kolumnoin *Vibreään Lankaan* ja *Kirkkoon ja kaupunkiin*. Sanoista oli todella tullut ammattini. Tein radio-ohjelmia ja juonsin poliittista keskusteluohjelmaa televisiossa. Lisäksi olin juuri saanut ensimmäisen apu-

rahan filosofian väitöskirjaa varten. Iloitsin perhe-elämästä ja kolmesta koululaisestani. Lapset saatuani olin kuitenkin jo oivaltanut, että on yksinkertaisesti älytöntä halveksia politiikkaa ja poliitikkoja. Joku siellä aina on ja tekee päätöksiä, ja mitä myrkyttyneempi on ilmapiiri, sitä toksisempia ovat myös poliitikot – ja yhteinen elämämme.

Niinpä aloin hävetä. Olin mielestäni tiennyt, mitä sanoisin poliitikolle, jos sellaisen tapaisin. Kun minulle nyt tarjottiin mahdollisuutta osallistua keskusteluun, oliko haluttomuuteni pelkoa vai mukavuudenhalua? Kumpikin vaihtoehto tuntui kunnianttomalta. Muutaman viikon kakistelin ehdokaskutsua, josta olin jo ehtinyt kolmesti kieltäytyä, mutta lopulta päätin uskaltaa, sitoutumattomana kuitenkin.³

Ilmastolla ei laskelmoida

Yksi tärkeimmistä syistä lähteä ehdokkaaksi oli ilmastonmuutos. Vuonna 1989 asuessamme Lontoossa kiinnitin huomiota siihen, miten pääministeri Margaret Thatcher piti uhkakuvaa aktiivisesti esillä. Myös luonnontieteilijämieheni oli alkanut puhua ja kirjoittaa aiheesta, mutta erikoiselta tuntui, että poliitikko teki sen. Otsonikerroksen ohentumisen ja haposateiden jälkeen tässä oli nyt selvästi jokin iso uusi juttu. Siitä lähtien olen seurannut sen kehitystä.

Toinen syy ehdokkuudelleni oli köyhyys. Olin nähnyt äärimmäistä köyhyyttä työssäni Kirkon Ulkomaanavun kouluttajana ja myöhemmin Planin tiedottajana. Tammiukuussa 1999 kävin kehitysmaatkatella El Salvadorissa

ja Meksikossa, ja näin siellä vuoden 1998 hirmumyrsky Mitchin tuhoja. Juuri tuon matkan aikana minun piti tehdä päätös ehdokkuudesta. Minua alkoi hirvittää, kuinka kaukana päättäjät olivat tästä maailmasta ja näiden uhrien murheesta. Nyt voisin puhua siitä heille kampanjan aikana. Ehkä kannattaa uskaltaa.

En kuitenkaan osannut arvata, miten vaikeaa olisi muuttaa luonnettaan vaalien ajaksi ujosta tyrkyksi. Oli aivan eri asia kirjoittaa pyynnöstä kolumneja ja juontaa pyynnöstä radio- tai televisio-ohjelmaa kuin tuppautua itse johonkin tehtävään. Eurovaaliteemat kyllä kiinnostivat ja keskusteluttivat minua helposti enkä varsinaisesti pelännyt esiintymistäkään, mutta ehdokkuuteen liittyvä tyrkyttäytyminen ja esille tunkemisen pakko oli lähes väkivaltainen kokemus. Tuntui, että joudun rikkomaan jotakin itsessäni selviytyäkseni tästä – melkein kuulin sieluni rasahtelevan rikki. Nykyään olemme sosiaalisen median vuoksi aivan eri lailla siedättyneitä esilläoloon, mutta tuohon aikaan blogeja, Facebookia, Twitteriä, Snapchatia tai Instagramia ei ollut. Jo kotisivujen rakentaminen herätti noloutta; miksi ihmeessä tai millä oikeudella näitä teen?

Oma teoriani ujoudelleni liittyä lapsuuden sattumuksiin: olen kerran unohtanut kouluun mennessä hameen kotiin ja toisen kerran nolannut itseni näyttämöllä. Voisin kirjoittaa kaikki tekstit, puheet, sloganit, palindromit ja anagrammit, mutta ajatus toripuheista esitteiden jakamisineen oli mahdoton. Se hävetti ja tuotti fyysistä kipua. Kun näin isot katumainokseni valopylväissä ensimmäisen kerran, pahoinvointi iski ja kävin oksentamassa. Vasta viimeisenä lauantaina ennen vaalipäivää tein huomion, ettei mainoksen tarjoaminen enää satukaan – se ei tosiaan tunnu enää

miltään. Ehkä syy oli siinä, että olin keksinyt tekeväni palveluksen epätietoisille: ”Jos sinulla ei ole vielä ehdokasta, tästä voisi olla apua.”

Tällaisissa tunnelmissa ei odoteta suurta vaalivoittoa vaan yritetään vain selviytyä kunnialla pinteestä, johon on itsensä sotkenut. Suureksi hämmästyksekseni pääsin läpi, ja hitaasti perässä pysyvä tunne-elämäni tunnusteli vielä uutta tilannetta. Tajusin olevani paikassa, jonne haaveeni eivät olleet minua kertaakaan vieneet. Normaalistihan, jos saavutat unelman, olet kuvitellut sen mielessäsi moneen kertaan. Ei ihme, että oli vaikea tajuta tapahtunutta. Mutta kun erehdystä ei korjattu eikä kukaan tullut vaatimaan kaulassa roikkuvaa badgea takaisin, tein muutamia päätöksiä. Muistin ne halveksimani poliitikot, ja nyt minä olin ilmeisesti sellainen. Päästäkseni europarlamenttiin en ollut joutunut valehtelemaan tai mielistelemään, joten voisin saman tien jatkaa eräänlaista laboratoriuoketta: kuinka pitkälle pääsisi, jos päättää, ettei valehtele politiikan takia ikinä? Jospa minäkin voisin olla itsenäinen ja rohkea? Toinen, filosofista opittu päätös oli, etten häpeä kysyä asioita, joita en tiedä: teeskentelyn sijasta laittaisin energiani oppimiseen.

Ensimmäinen suomalaisten meppien yhteinen illallinen oli heinäkuussa Strasbourgissa. Se oli ulkoministeri Tarja Halosen ja eurooppaministeri Kimmo Sasin vastaanotto Maison Kammerzellissä keskustassa keskiaikaisen katedraalin lähellä – Suomihan hoiti ensimmäistä EUpuheenjohtajuuttaan. Katselin uusia työtovereitani ja yritin opetella uusia kasvoja – siinä oli politiikan ulkopuoliselle muutama tuntematonkin naama Pohjanmaalta. Päiväkirjani kuvaa ensihämmennystä siitä, miten tylyä poliitikkojen keskinäinen käytös oli:

Paavo Väyrynen kilautti lusikalla ja nousi pitämään kiitospuheen, jonka lopussa viittasi keskustan oppositio-asemaan. ”Puhu sinä vain omasta puolestasi”, huusi väliin Seppänen. Jotain sanoi väliin myös Ulpu Iivari. Minua aidosti säälitti Paavo. Jotenkin alkoi tuntua, että meppien joukossa on aikamoisia reppanoita. Seppänen on moralisti ja tahditon, pukeutuukin erittäin huonosti. Virrankoski on ystävällinen mutta yksinäisen tuntuinen. Pesälä on kuin olisi väärässä paikassa – vähän niin kuin minä. Vatanen yrittää liian epätoivoisesti tehdä toisiin vaikutuksen politiikkona. Marjo Matikaisella ei ole ihmissuhdetaitoja, hän on päältä hymyilevä mutta sisältä kylmä. Tuomitsenkohan liian nopeasti? Ulpu Iivaria pidän järkevänä, tosin aika mielistelevänä. Heidistä pidän. Matti Wuori oli onnekas päästessään europarlamenttiin, se oli viimeisiä hetkiä. Paavo Väyrystä kiusataan ja pillkataan yleisesti, hänestä on tullut hyvin yksinäisen oloinen. Jäin hämmästelemään miten kova moralisti Seppänen on. Vatasen tuomitsemiseen riitti, että tämä juo viiniä ja olutta, Pursiaista Seppänen piti jumalattomana ja liian rawlsilaisena.

Päiväkirja, 20.7.1999

Kyllä, tuomitsin liian nopeasti, mutta nuo olivat autenttisia ensivaikutelmia. Poliitiikan ilkeily ja nälviminen olivat minulle ensi alkuun sokki. Ei kestänyt kauan, kun ajau-duin itsekin kulttuurin tavoille, huutelemaan tarvittaessa väliin. Enkä esimerkiksi tajunnut Seppäsen ”moralismissa” härnäystä, sehän oli viihdettä, vaikkakin vähän löysää: ihmistä peilattiin hänen taustayhteisönsä arvoja vasten. Ja tuo pukeutumiskoodi: tarkemmin ajatellen yksinkertaisesti vasemmistolaiset vermeet, tutut jo Lapualaisoopperasta.

Seppäsen Eskon persoonaa opin sittemmin suorastaan rakastamaan, kuten Vatasen Ariakin: kunnioitan häntä uskomattoman rohkeana ja laskelmoimattomana ihmisenä. Ja Paavo oli mitä avuliai ja ystävällisin neuvomaan parhaat niksit uudelle tulokkaalle.

Iloinen yllätys oli, että pääsin oikopäätä vaikutusvaltaiseen ympäristövaliokuntaan tekemään juuri sitä politiikanalaa, josta olin vaalikampanjassa puhunut. Minusta tuli aktiivinen lainsäätävä ilmastoasioissa, sain monia keskeisiä mietintöjä vastuulleni ja olin YK:n ilmastokokousten vakio-osallistuja. Tuolloin ilmastonmuutos kiinnosti minua suuresti. Ja miksei olisi kiinnostanut?

En ollut ainoa mutta epäilemättä ensimmäisiä suomalaispoliitikkoja, jotka tietoisesti työnsivät ilmastonmuutoksen uhkaa politiikan agendalle. Meitä oli vain kourallinen. Ensimmäiset purkaukseni aiheesta olin kirjoittanut jo vuonna 1994 *Vibreään Lankaan*, jonka kolumnisti olin viisi vuotta, aina mepiksi tulemiseen asti. Siksi ilmastonmuutos ja kehitysmaakysymykset olivat olleet pääteemani vaaleissa. ”Ei kannattaisi, ei sytytä kansaa”, oli palaute, mutta suhtauduin siihen huolettoman välinpitämättömästi – ajattelin, että tällaisilla asioilla ei laskelmoida. Olin huolestunut ilmastonmuutoksen seurauksista luonnolle ja yhteiskunnalle. Luin ympäristöjärjestöjen varoituksia. Seurasin tieteellistä tutkimusta, jonka luotettavuutta minulla ei ollut mitään syytä epäillä. Professoriltani Ilkka Niiniluodolta olin oppinut, että tiede korjaa itse itseään, jos elämme normaalitieteen oloissa ja jos poliittinen kontrolli ei holhoa tutkimusta.

Olin hämmästellyt, miksei ilmastonmuutos tuntunut pääsevän politiikan agendalle. Päätelin, että se johtuu

politiikan humanistisesta perinteestä: politiikka on ymmärretty joksikin, joka tapahtuu ihmisten kesken, ja kompromisseja tehdään eri näkemysten välillä. Nyt neuvottelupöytään olisi tunkemassa uusi taho, pakottava voima, raskas järkäle Luonto, joka ei tee kompromisseja vaan pelkästään on. Se on yksinkertaisesti otettava huomioon ja siihen on mukauduttava. Oletin, että kestää aikansa, ennen kuin poliitikot hoksaavat, mitä muutos tarkoittaa. Pöytään pitää raivata tilaa.

Ja yhtäkkiä olinkin päässyt tuon pöydän ääreen, säätämään lakeja.

Ilmasto onkin ilkeä ongelma

Kun nyt ajattelen mennyttä kahtakymmentä vuotta, joudun tunnustamaan, että minua väsyttää koko ilmastonmuutos. Sormenjälkeni näkyy monissa direktiiveissä, ja tänä aikana olen ehtinyt kirjoittaa aiheesta myös väitöskirjan. Välillä tulee tunne, etten jaksaisi kirjoittaa siitä enää sanaakaan, sillä koko ilmiöön on tullut niin paljon turhaa sakkaa, kuonaa ja mäskiä. Mutta on pakko jaksaa – olen sen velkaa lukijoille ja äänestäjille. On pakko osata perustella, miksi aihe turhauttaa poliitikkoa, joka yhä edelleen kuvittelee olevansa vastuuntuntoinen ja rehellinen. Miksi en esimerkiksi suostu ilmastoahdistukseen? Mitä tapahtui?

Politiikassa palvellessani huomasin koko joukon ongelmia, jotka eivät olleet ainoastaan vaikeita vaan epäselviä: hankalasti määriteltäviä ongelmakimppuja, joihin liittyi se kiusallinen piirre, että ratkaisuyritykset poikivat vain lisää ongelmia. Koin suuren oivalluksen, kun luin parin

englantilaisprofessorin artikkelin tiedejulkaisu *Naturessa*⁴ 2007. He tyrnäisivät Kioton pöytäkirjan sanoen, että se on väärä tapa ratkaista ilmasto-ongelmaa, joka on luonteeltaan ilkeä, englanniksi wicked. Syntyisi vain lisää ongelmia. Näitä umpikujia minäkin olin havainnut, mutta luulin olleeni aika yksin. Nämä herrat viittasivat 1970-luvulta peräisin olevaan jaotteluun ilkeiden ja kesyjen ongelmien välillä. Ilkeät ongelmat olivat eräänlaisia systeemisiä itseään ruokkivia moniulotteisia ongelma-vyöhykkeitä, joita on vaikea määrittellä, jotka karkaavat käsistä ja jotka synnyttävät helposti uusia ongelmia. Oudointa on, ettei näille ongelmille voida edes osoittaa pistettä, jolloin ne on ratkaistu.

Halusin lukea aiheesta kaiken ja ymmärsin pian, ettei ilmastokysymys ollut suinkaan ainoa vyyhdiksi sotkeentunut ongelma: poliitikkojen pöydällä niitä on vaikka kuinka paljon. Esimerkkeinä voidaan mainita energiantuotanto, geenimuuntelu, kaupunkisuunnittelu, jätehuolto, biodiversiteettikato, pakolaiskriisi, talouskriisi, terrorismin vastainen sota – ja listaa voisi jatkaa. Pääsyyt ilkeisiin ongelmiin ovat globalisaatiossa, teknologian kehityksessä sekä informaation massiivisessa kasvussa: kaiken tapahtumisen kiihtyvässä vauhdissa, lisääntyvän vuorovaikutuksen, seurausvaikutusten ja takaisinkytkentöjen jatkuvassa kehässä. Eivätkä nuo 1970-luvun ajattelijat osanneet edes aavistaa nykyistä tilannettamme, kun puhutaan bioteknologian ja informaatioteknologian kaksoisvallankumouksesta ja digitaalisen diktatuurin uhasta. Silti politiikan prosessit ovat pysyneet lähes muuttumattomina vuosikymmenestä toiseen, vaikka pöytäamme täyttyvät koko ajan uudennlaisilla ongelmilla.

Tunnettu poliitikko päivänpolttavien ongelmien äärellä

”Miksei päästöjä voida vain yksinkertaisesti vähentää?” kysyi Eija-Riitta Korhola jo vuonna 1999 aloittaessaan europarlamentissa. Ajan myötä kysymys alkoi vaikuttaa paljon monimutkaisemmalta kuin aluksi näytti: hyviksi tarkoitettuilla toimenpiteillä päädyttiin vain pahentamaan ongelmaa. Päästöjä leikattiin, mutta päästöt vain kasvoivat.

Kyseessä oli niin sanottu ilkeä ongelma, jollaisia poliitikkojen pöydillä on koko ajan enemmän. Velkakriisi, pakolaiskriisi, ilmastonmuutos... Tämän päivän polttavimmat maailmanlaajuiset ongelmat ovat hyvin erilaisia kuin ennen.

Poliittisissa muistelmissaan Eija-Riitta Korholan omakohtaiset tarinat tapahtumien taustoista yhdistyvät tarkkanäköiseen analyysiin nykyajan ongelmien luonteesta. Lisäksi Korhola kertoo, miksei suostu ilmastoahdistukseen.

EIJA-RIITTA KORHOLA on ympäristöpolitiikasta tohtoriksi väitellyt filosofi ja entinen europarlamentaarikko.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-0858-9

Päälllys: Markko Taina

Kuva: Euroopan unioni 2014 / EP / Genevieve Engel